

زمینه‌یابی و انطباق‌سنجی کارکردهای نیروی انتظامی با اقتصاد مقاومتی

اله مراد سیف^۱

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۷/۷/۱۹

تاریخ دریافت: ۹۷/۴/۲۶

فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی ناجا / سال سوم / شماره نهم - پائیز ۱۳۹۷*۶۳-۸۶

چکیده

بر اساس قانون مصوب تیر ۱۳۶۹، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران از ادغام نیروهای انتظامی موجود (شهربانی، کمیته و ژاندارمری) تشکیل شد. بر اساس ماده ۳ قانون تشکیل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، هدف از تشکیل این نیرو، استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی و نگهداری و پاسداری از دستاوردهای انقلاب اسلامی در چارچوب قانون مذکور در قلمرو جمهوری اسلامی ایران است. ماده ۴ این قانون نیز مأموریت و وظایف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران را در ۲۶ بند و چندین تبصره برشمرده که شامل طیف وسیعی از موارد است. گستردگی وظایف این نیرو به صورت طبیعی آن را با هر موضوع ملی در ابعاد مختلف درگیر می‌سازد که موضوع مهم اقتصاد مقاومتی نیز از این حکم مستثنی نیست. در مقاله حاضر به دنبال تبیین ارتباط و انطباق‌سنجی کارکردهای نیروی انتظامی با اقتصاد مقاومتی هستیم و تلاش خواهیم کرد مبتنی بر تحلیل محتوای وظایف و مأموریت‌های نیروی انتظامی از یک سو و مفاد سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی از سوی دیگر، زمینه‌های این انطباق‌پذیری را استخراج کنیم و ارائه دهیم.

واژگان کلیدی

ناجا، بنیاد تعاون ناجا، اقتصاد مقاومتی

مقدمه

در عصر حاضر برخی موضوعات با همه ابعاد زندگی انسان‌ها در هم تنیده است که از جمله آنها امنیت و اقتصاد است. این دو موضوع خود نیز چنان در یکدیگر تنیده شده‌اند که زندگی اجتماعی انسان در دوران معاصر را می‌توان وجه مشترک موضوعات امنیتی و اقتصادی به شمار آورد.

رفاه و امنیت دو خواست اولیه و مهم هر جامعه انسانی است که با گذشت زمان و پیشرفت‌های فنی از قدر و منزلت هیچ‌یک کاسته نشده و بهروزی و سعادت انسان‌ها در گرو تأمین هم‌زمان سطح قابل قبولی از هر دو کالای امنیت و رفاه است. در حالی که رفاه کالایی است که به طور عمده توسط بخش خصوصی (و البته با اقدامات جبرانی دولت‌ها در موارد خاص) تولید می‌شود، امنیت کالایی عمومی است که تولید آن تنها از عهده دولت‌ها ساخته است و فراهم‌سازی آن هم مانند هر کالای دیگری بدون هزینه نیست. در نگرش اقتصادی، هزینه تولید امنیت در نهایت بخشی از رفاه عمومی ازدست‌رفته است که صرف تأمین و تجهیز منابع لازم برای امنیت می‌شود. بدین علت، تولید امنیت به هر قیمت پسندیده نیست؛ بنابراین کارآمدی دولت‌ها در تولید امنیت از حساسیت زیادی در عصر حاضر برخوردار است. اقتصاد مقاومتی به عنوان یک نگرش از یک سو کارآمدی سازمان‌های تولیدکننده امنیت را در استفاده از منابعی که اقتصاد در اختیار آنها قرار داده است به چالش می‌کشد و از سوی دیگر نقش آنها را در ایجاد زمینه برای اجرای سیاست‌ها و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی کنکاش می‌کند. از هر دو زاویه، ارزیابی نسبت میان کارکردهای هر سازمان عمومی از جمله نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ناجا) با اقتصاد مقاومتی درخور بررسی و مذاقه است.

در این مقاله در پی مفهوم‌شناسی و زمینه‌یابی اقتصاد مقاومتی در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران هستیم؛ بدین منظور گام‌های زیر طی خواهد شد:

- تبیین مفهومی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران
- محورشناسی نقش ناجا در اقتصاد مقاومتی
- برجسته‌سازی نقش اقتصاد مقاومتی ناجا در مقابله با قاچاق
- بنیاد تعاون ناجا و اقتصاد مقاومتی
- جمع‌بندی نقش ناجا در اقتصاد مقاومتی

تبیین مفهومی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران

در ادبیات رایج جهانی اصطلاح «اقتصاد مقاومتی» دیده نمی‌شود و بیشتر از اصطلاح «تاب‌آوری اقتصادی»^۱ استفاده شده است. تاب‌آوری اقتصادی را بریگا گلیو^۲ (۲۰۰۶) به «توان از عهده برآمدن» معنی کرده است؛ یعنی قادر بودن یک کشور به ایستادگی و پس‌جستن از تکانه‌های خارجی. دوال^۳ آن را «توان نگهداشت سطح محصول نزدیک ظرفیت پس از تکانه‌ها» تعریف کرده است. آيجینجر^۴ آن را «توان یک اقتصاد به کاهش احتمال عمیق‌تر شدن بحران یا دست‌کم بهبود آثار یک بحران» می‌داند (ناکانو و فوجی، ۲۰۱۱: ۳). به طور کلی، تاب‌آوری اقتصادی ممکن است ایستا یا پویا باشد. تاب‌آوری اقتصادی ایستا به مفهوم توان یا ظرفیت یک سیستم برای جذب یا منعطف شدن در برابر خطر یا زیان است. در تعریف عمومی‌تر آن که ملاحظات پویا بودن و ثبات را نیز در خود دارد، تاب‌آوری اقتصادی به توان یک سیستم برای بهبود یافتن از یک تکانه پایدار گفته می‌شود. همچنین باید میان دو نوع تاب‌آوری اقتصادی تفاوت قائل شد (رز، ۲۰۰۴: ۸).

۱. تاب‌آوری اقتصادی ذاتی:^۵ توانایی در شرایط عادی یعنی توان جایگزینی سایر نهاده‌ها برای نهاده‌هایی که از طریق تکانه خارجی با مشکل مواجه شده‌اند یا توان بازارها برای بازتخصیص منابع در پاسخ به علامت‌های قیمتی. این نوع تاب‌آوری اقتصادی ذاتی یک اقتصاد است و سیاست‌ساخته نیست.

۲. تاب‌آوری اقتصادی انطباقی:^۶ توانایی در شرایط بحران ناشی از قوه ابتکار و تلاش فوق عادی، یعنی افزایش توان جایگزینی نهاده‌ها در عملیات بازرگانی یا تقویت بازارها از طریق کامل کردن اطلاعات عوامل اقتصادی عرضه‌کننده و تقاضاکننده برای پیدا کردن یکدیگر؛ این نوع تاب‌آوری اقتصادی به خودی خود وجود ندارد، بلکه کاملاً سیاست‌ساخته است.

گرچه در دهه‌های اخیر، به ویژه پس از بحران مالی ۲۰۰۸ شرق آسیا، مقاوم‌سازی اقتصادی در ادبیات اقتصاد با عمق «اقتصاد مقاومتی» جهان با عناوینی همچون تاب‌آوری اقتصادی مورد اشاره قرار گرفته، اما اصطلاح مفهومی ویژه آن را تنها باید به اندیشه اسلام ناب امام خمینی

1. Economic Resilience

2.. Briguglio

3. Duval

4. Aiginger

5. Inherent

6. Adaptive

قُدس سرّه) و مقام معظم رهبری (دامِ عَزّه) انتساب داد و برآمده از فرهنگ غنی انقلاب اسلامی و هم‌پیوند با فرهنگ مقاومت که از نوآوری‌های طلایی برآمده از تاریخ دفاع مقدس است، دانست. ضرورت پرداختن به اقتصاد مقاومتی از یک سو برطرف کردن چالش‌های اقتصادی ناشی از آسیب‌پذیری داخلی و خصومت شیطنانی استکبار جهانی به سرکردگی آمریکا است و از سوی دیگر جهادی مقدس برای پی‌ریزی سنگ بنای یک نظام و الگوی اقتصادی الهام‌بخش برای همه ملل ستم‌دیده و تحت سیطره در عصر حاضر است (سیف، ۱۳۹۵: ۱۹).

«اقتصاد مقاومتی» که به عنوان برنامه‌ای برای درمان مشکلات اقتصادی کشور از جانب مقام معظم رهبری مطرح شده تبلور همان اهداف و آرمان‌هایی است که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و فرمایشات امام خمینی (ره) به روشنی دیده می‌شود (رک: سیف، ۱۳۹۳) و باید در افق و دورنمای سیاست‌گذاری و تدوین برنامه‌های اجرایی و عملیاتی برگرفته از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، این اهداف و آرمان‌ها مد نظر قرار گیرد. در تعبیری ساده «اقتصاد مقاومتی» به تولید پایدار و قابل تداوم رفاه در شرایطی اشاره دارد که رویدادهای مخاطره‌آفرین و نیز تکانه‌های سیاست‌ساخته از جانب قدرت‌های نظام سلطه می‌توانند با تحلیل ظرفیت‌های رفاه ملی، امنیت انسانی و امنیت اقتصادی و از آن طریق امنیت ملی را به خطر اندازند. این مفهوم شامل تحقق شرایطی است که اقتصاد کشور را به درجه قابل قبولی از کارآمدی اقتصادی، پویایی اقتصادی و تاب‌آوری (شامل تاب‌آوری اقتصادی، تاب‌آوری اجتماعی و تاب‌آوری سیاسی) می‌رساند.

در تبیین این الگو، مستندسازی آن به مفاد و بندهای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی از جانب مقام معظم رهبری کفایت خواهد کرد. جدول ۱ مستندسازی مذکور را نشان می‌دهد:

جدول ۱- مستندات سیاست کلی اقتصاد مقاومتی

ابعاد اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران	شرح مؤلفه‌ها	مستندات سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی
کارآمدی	کارآمدی اقتصادی: استفاده کامل و کارآمد از منابع	بند اول: فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی / بند سوم: به‌کارگیری ظرفیت‌های استانی / بند سوم: تقویت رقابت‌پذیری / بند هشتم: اصلاح الگوی مصرف / بند نهم: اصلاح و تقویت نظام مالی / بند نهم: تقویت تولید ملی / بند دهم: توسعه صادرات غیر نفتی / بند یازدهم: گسترش حوزه عمل مناطق آزاد / بند پانزدهم: تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز / بند شانزدهم: صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی

تاب‌آوری	تاب‌آوری اقتصادی: مقاومت‌سازی در برابر تکانه‌های ناشی از بحران اقتصادی	بند هشتم: مدیریت مصرف و ترویج مصرف کالای داخلی/ بند نهم: پاسخگویی نظام مالی به نیازهای بخش واقعی/ بند سیزدهم: متنوع‌سازی و توسعه صادرات انرژی/ بند چهاردهم: ذخیره‌سازی راهبردی نفت و گاز/ بند هفدهم: اصلاح نظام درآمدی دولت/ بند هیجدهم: قطع وابستگی نفتی بودجه
	تاب‌آوری اجتماعی: ایجاد شرایط عدالت اقتصادی، سلامت اقتصادی و امنیت اقتصادی	بند اول: ارتقای نقش و درآمد گروه‌های کم‌درآمد و متوسط/ بند چهارم: هدف‌مندی‌سازی بارانه‌ها/ بند پنجم: سهم‌بری عادلانه عوامل تولید/ بند هفتم: امنیت غذایی و دارویی/ بند نهم: برقراری ثبات در اقتصاد ملی/ بند نوزدهم: سلامت اقتصادی و فسادزدایی/ بند بیستم: فرهنگ‌سازی جهادی در تولید/ بند بیست و سوم: اصلاح نظام توزیع/ بند بیست و چهارم: توسعه استاندارد
	تاب‌آوری سیاسی: مقاومت‌سازی در برابر تکانه‌های ناشی از تحریم اقتصادی	بند ششم: خوداتکایی و کاهش وابستگی/ بند هفتم: ذخیره‌سازی راهبردی غذا و دارو/ بند دوازدهم: توسعه پیوندهای راهبردی مقاومت‌ساز و دیپلماسی اقتصادی/ بند چهاردهم: ذخیره‌سازی استراتژیک نفت و گاز/ بند چهاردهم: ارتقای ظرفیت تولید نفت و گاز/ بند بیست و دوم: مقابله با تحریم
پویایی	رشد اقتصادی، تنوع اقتصادی و نفوذ اقتصادی	بند یکم: توسعه کارآفرینی/ بند دوم: توسعه اقتصاد دانش‌بنیان/ بند سوم: به‌کارگیری ظرفیت‌های استانی/ بند سوم: تقویت رقابت‌پذیری/ بند هشتم: ارتقای کیفیت تولیدات/ بند نهم: تقویت نظام مالی/ بند دهم: توسعه صادرات غیرنفتی/ بند یازدهم: گسترش حوزه عمل مناطق آزاد/ بند سیزدهم: افزایش صادرات انرژی/ بند سیزدهم: متنوع‌سازی روش‌های فروش نفت/ بند پانزدهم: تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز

الگوی زیر تعریف این مقاله از اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران را نمایش می‌دهد.

نمودار ۱- مؤلفه‌ها و ابعاد اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران

محورشناسی نقش نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در اقتصاد مقاومتی

نیروی انتظامی به عنوان یک سازمان فراهم کننده خدمات انتظامی در راستای برقراری نظم و امنیت در کشور و نیز بنیاد تعاون ناجا از طریق کارکردهای خود می‌تواند و باید در اقتصاد مقاومتی به عنوان یک راهبرد کلان ملی اثرگذار باشند. ناجا از یک سو به عنوان یک سازمان عمومی می‌تواند با ارتقای سامانه‌های مدیریتی و نرم‌افزاری و سخت‌افزاری خود به تحقق برخی اهداف اقتصاد مقاومتی مانند اصلاح الگوی مصرف و صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی، رشد بهره‌وری در ارائه خدمات انتظامی، عمومی و اجتماعی، توسعه دانش‌بنیانی در ارائه خدمات مذکور و نیز توسعه سرمایه‌های انسانی ناجا به عنوان بخشی از سرمایه‌های انسانی کشور اقدام کند و از سوی دیگر با کارکردهای ذاتی و سازمانی خود می‌تواند در سطح ملی از طریق فراهم‌سازی خدمات عمومی و اجتماعی برای فعالان در عرصه اقتصاد ملی از یک سو و برخورد با مخاطرات و ایجاد نظم و امنیت مرزی و داخلی که در نهایت امنیت اقتصادی را مدد می‌رساند، زمینه‌ساز تحقق بهتر سیاست‌ها و اهداف اقتصاد مقاومتی باشد. بنیاد تعاون ناجا نیز که امروزه در عرصه‌های بسیار متنوع اقتصادی و خدماتی ورود پیدا کرده است می‌تواند ضمن فراهم‌سازی خدمات اساسنامه‌ای خود (یعنی وام و مسکن) برای پرسنل ناجا به مشارکت مستقیم در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در سطح ملی اقدام کند. در اینجا در پی تعریف شرایط مطلوب انطباق‌پذیری کارکردهای ناجا و بنیاد تعاون ناجا با اهداف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی هستیم. تنها در این صورت مسئولان محترم مربوط می‌توانند به ارزیابی دقیق‌تر وضعیت موجود خود در انطباق با آنچه باید باشند دست پیدا کنند و از این جهت انجام این مهم ضرورت بسیاری دارد.

– سازمان ناجا و اقتصاد مقاومتی

از تأمین نظم و امنیت عمومی که محوری‌ترین وظیفه و مأموریت ناجاست تا جلوگیری و برخورد با جرایم همه از پیش‌نیازهای لازم و قطعی داشتن یک اقتصاد سالم و باثبات است. در عین حال گستردگی وظایف و مأموریت‌های ناجا به طور طبیعی پیوندهای عمیقی را میان کارکردهای این نیرو با اهداف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی برقرار می‌سازد که شناخت

دقیق این پیوندها به افزایش اثربخشی درون‌سازمانی و نیز هم‌افزایی بیشتر میان این نیرو با دستگاه‌های اقتصادی نظام برای تحقق اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی خواهد انجامید. وظایف قانونی ناجا^۱ را به لحاظ حوزه کارکردی می‌توان دسته‌بندی کرد. برخی از وظایف مانند استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی، مقابله و مبارزه قاطع و مستمر با هر گونه خرابکاری، تروریسم، شورش و عوامل و حرکت‌هایی که محل امنیت کشور باشد، تأمین امنیت برای برگزاری اجتماعات، تشکل‌ها، راهپیمایی‌ها و فعالیت‌های قانونی و مجاز، حراست از اماکن، تأسیسات، تجهیزات و تسهیلات طبقه‌بندی‌شده غیرنظامی و حفظ حریم آنها و حفاظت از مسئولان و شخصیت‌های داخلی و خارجی در سراسر کشور در مجموع به حوزه امنیت عمومی مربوط می‌شوند و برخی مانند انجام وظیفه به عنوان ضابط قوه قضائیه، مبارزه با مواد مخدر، مبارزه با قاچاق، مبارزه با منکرات و فساد، پیشگیری از وقوع جرم و کشف جرایم به حوزه امنیت اجتماعی مربوط هستند. سایر حوزه‌های کارکردی شامل خدمات مهمی است که ناجا ارائه می‌دهد و خدمات عمومی (شامل اجرای قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی و امور توزیع و حفظ حریم راه‌های کشور، اجرای قوانین و مقررات وظیفه عمومی و نظارت بر اماکن عمومی)، خدمات اجتماعی (شامل همکاری با وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات دولتی و عمومی، همکاری با سازمان‌های ذی‌ربط برای ایجاد و توسعه زمینه‌های فرهنگی لازم به منظور کاهش جرایم و تخلفات و تسهیل وظایف محوله و انجام امور امدادی و مردم‌یاری در مواقع ضروری (و نیز خدمات بین‌الملل (شامل اجرای قوانین و مقررات مربوط به گذرنامه و همکاری با پلیس بین‌الملل است. این دسته‌بندی از منظر و نگاه نویسنده به لحاظ ساده‌سازی ارتباط و انطباق وظایف ناجا با اقتصاد مقاومتی انجام شده است و از نگاه متفاوت دیگری می‌تواند تغییر کند. نتایج انطباق‌پذیری وظایف و مأموریت‌های ناجا با مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی در نگاهی کلی می‌تواند شامل مواردی باشد که در جدول ۲ منعکس شده است.

۱. برای اطلاع از قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران رک: سامانه قوانین و مقررات کل کشور در تارنمای مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به آدرس: http://cd_law/content/fa/ir.majlis.rc/

جدول ۲- نتایج انطباق‌پذیری وظایف و مأموریت‌های ناجا با مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی

کارکرد	وظایف ناجا		کارکردهای اقتصاد مقاومتی ناجا	
			کارآمدی	تاب‌آوری
امنیت داخلی	استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی		تولید تقویت ملی / فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی	سلامت اقتصادی و فسادزدایی / برقراری ثبات در اقتصاد ملی
	مقابله و مبارزه قاطع و مستمر با هر گونه خرابکاری، تروریسم، شورش و عوامل و حرکت‌هایی که مخل امنیت کشور باشد، با همکاری وزارت اطلاعات.		تقویت ملی / فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی	سلامت اقتصادی و فسادزدایی
	تأمین امنیت برای برگزاری اجتماعات، تشکل‌ها، راهپیمایی‌ها و فعالیت‌های قانونی و مجاز و ممانعت از هر گونه تشکل و راهپیمایی و اجتماع غیرمجاز و مقابله با اغتشاش، بی‌نظمی و فعالیت‌های غیرمجاز			
	اقدام لازم در زمینه کسب اخبار و اطلاعات در محدوده وظایف محوله و همکاری با سایر سازمان‌ها و یگان‌های اطلاعاتی کشور در حدود وظایف آنها			
	حراست از اماکن، تأسیسات، تجهیزات و تسهیلات طبقه‌بندی‌شده غیرنظامی و حفظ حریم آنها به استثنای موارد حساس و حیاتی به تشخیص شورای عالی امنیت ملی که به عهده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی خواهد بود.			
	حفاظت از مسئولان و شخصیت‌های داخلی و خارجی در سراسر کشور			
جمع‌آوری سلاح و مهمات و تجهیزات غیرمجاز و صدور پروانه نگهداری و حمل سلاح شخصی و نظارت بر نگهداری و مصرف مجاز مواد ناریه با هماهنگی وزارت اطلاعات برابر طرح‌های مصوب شورای امنیت کشور				
امنیت اجتماعی	انجام وظایفی که طبق قانون، به عنوان ضابط قوه قضائیه، به عهده نیروی انتظامی است از قبیل: الف) مبارزه با مواد مخدر؛ ب) مبارزه با قاچاق؛ ج) مبارزه با منکرات و فساد؛ د) پیشگیری از وقوع جرم؛ ه) کشف جرایم و بازرسی و تحقیق؛ و) حفظ آثار و دلائل جرم؛ ز) دستگیری متهمین و مجرمین و جلوگیری از فرار و اختفای آنها؛ ح) اجرا و ابلاغ احکام قضایی.		تقویت ملی / فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی و تقویت رقابت‌پذیری	سلامت اقتصادی و فسادزدایی / برقراری ثبات در اقتصاد ملی / اصلاح نظام توزیع / توسعه استاندارد
	انجام امور مربوط به تشخیص هویت و کشف علمی جرایم			
توسعه کارآفرینی	توسعه کارآفرینی		تقویت ملی / فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی	سلامت اقتصادی و فسادزدایی / برقراری ثبات در اقتصاد ملی / اصلاح نظام توزیع / توسعه استاندارد
	توسعه کارآفرینی			

توسعه کارآفرینی	سلامت اقتصادی و فساد زدایی / توسعه استاندارد	تولید تقویت ملی / فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی	مراقبت و کنترل مرزهای جمهوری اسلامی ایران، اجرای معاهدات و پروتکل‌های مصوبه مرزی و استیفای حقوق دولت و اتباع مرزنشین جمهوری اسلامی ایران در مرزها و محدوده انحصاری اقتصادی دریاها	امنیت مرزی
			همکاری با سایر نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در مواقع لزوم و بنا به دستور	
توسعه کارآفرینی	سلامت اقتصادی و فسادزدایی	تقویت تولید ملی / فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی	اجرای قوانین و مقررات مربوط به گذرنامه (جز گذرنامه سیاسی و خدمت و ورود و اقامت اتباع خارجی) با هماهنگی وزارت امور خارجه در مورد اتباع خارجی تحت پوشش دیپلماتیک (با هماهنگی وزارت اطلاعات) در مورد ورود و خروج و اقامت اتباع خارجی و صدور گذرنامه	خدمات بین‌الملل
			همکاری با دبیرخانه پلیس بین‌الملل (اینترپل)	
توسعه کارآفرینی	سلامت اقتصادی و فسادزدایی / توسعه استاندارد	فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی	اجرای قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی و امور توزیع و حفظ حریم راه‌های کشور	خدمات عمومی
			اجرای قوانین و مقررات وظیفه عمومی	
			نظارت بر اماکن عمومی و انجام سایر امور مربوط به اماکن مذکور برابر مقررات مصوب	
توسعه کارآفرینی	سلامت اقتصادی و فسادزدایی / توسعه استاندارد	تقویت تولید ملی / فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی	همکاری با وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت، بانک‌ها و شهرداری‌ها در حدود قوانین و مقررات مربوط	خدمات اجتماعی
			همکاری با سازمان‌های ذی‌ربط برای ایجاد و توسعه زمینه‌های فرهنگی لازم به منظور کاهش جرایم و تخلفات و تسهیل وظایف محوله	
			انجام امور امدادی و مردم‌باری در مواقع ضروری ضمن هماهنگی با مراجع ذی‌ربط	

برجسته‌سازی نقش اقتصاد مقاومتی ناجا در مقابله با قاچاق

از وظایف مهم نیروی انتظامی که در این مقاله به عنوان کارکرد امنیت اجتماعی ناجا محسوب شده است، مبارزه با قاچاق است. مطابق ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲، قاچاق کالا و ارز شامل هر فعل یا ترک فعلی است که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز شود و بر اساس این قانون یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد، در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود. منظور از تشریفات قانونی نیز در بند «ت» همین ماده بیان شده است. مطابق این بند، تشریفات قانونی اقداماتی از قبیل تشریفات گمرکی و بانکی، اخذ مجوزهای

۱. قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲، تهران: چتر دانش ۱۳۹۴.

لازم و ارائه به مراجع ذی‌ربط است که اشخاص موظف‌اند طبق قوانین و مقررات به منظور وارد یا خارج کردن کالا یا ارز انجام دهند.

اگرچه دستگاه‌های زیادی در زیرمجموعه ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز در امر مقابله با قاچاق درگیرند که در ماده ۳ قانون مذکور آمده است،^۱ اما نیروی انتظامی در عمل، به دلیل حضور فیزیکی در همه مسیرهای قاچاق کالا از مبدأ تا مقصد، اصلی‌ترین نقش اجرایی را در این امر بر عهده دارد. این نقش به گونه‌ای است که اگر به درستی به آن پرداخته نشود، سایر اقدامات جلوگیری و مقابله با قاچاق را نیز بی‌اثر خواهد کرد. از طرفی، قاچاق کالا با ایجاد بیش از چهل مورد مخاطره اقتصادی بیشترین مواجهه و برخورد را با سیاست‌ها و اهداف اقتصاد مقاومتی دارد و از این جهت تلاش نیروی انتظامی برای جلوگیری از قاچاق و نیز مقابله با آن، شرط لازم تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی خواهد بود. در اینجا به اختصار مخاطرات اقتصادی قاچاق کالا مرور خواهد شد.

– آسیب‌های اقتصاد مقاومتی قاچاق کالا

فعالیت‌های قاچاق و اقتصاد زیرزمینی هم بر جریان تولید و اشتغال و سطح و ساختار آن تأثیر می‌گذارد و هم در تقسیم و توزیع درآمد و ثروت بین بخش‌های مختلف جامعه مؤثر است. افزایش قاچاق کالا مانع از بالندگی و افزایش تولید داخلی، افزایش کیفیت کالاهای ساخت داخل و در نهایت افزایش صادرات غیرنفتی می‌شود و در کاهش درآمد کشور و گمرک از طریق کاهش صادرات غیرنفتی و واردات قانونی مؤثر است. قاچاق کالا همچنین به دلیل فرار

۱. ماده ۳ به منظور سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هماهنگی و نظارت در حوزه امور اجرایی، پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز متشکل از وزیران دادگستری، اطلاعات، امور اقتصادی و دارایی، کشور، امور خارجه، صنعت، معدن و تجارت، راه و شهرسازی، جهاد کشاورزی، نفت، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا معاونان ذی‌ربط آنان و دو نفر از نمایندگان عضو کمیسیون‌های اقتصادی و قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجلس و رؤسای سازمان‌های تعزیرات حکومتی، جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی، صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، بازرسی کل کشور، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، فرماندهی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، رؤسای کل بانک مرکزی و گمرک جمهوری اسلامی ایران، رئیس مؤسسه ملی استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی ایران و معاون اجتماعی و پیشگیری قوه قضائیه و نماینده تام‌الاختیار رئیس قوه قضائیه با ریاست رئیس‌جمهور یا نماینده ویژه وی تشکیل می‌شود. تصمیم‌های این ستاد پس از امضای رئیس‌جمهور یا نماینده ویژه وی با رعایت اصل صد و بیست و هفتم (۱۲۷) قانون اساسی در موضوعات مرتبط با قاچاق کالا و ارز برای تمامی دستگاه‌های اجرایی لازم‌الاجراست.

سایر دستگاه‌های مرتبط با امر پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا و ارز از جمله قوه قضائیه، نیروهای نظامی و انتظامی، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و دستگاه‌های عضو ستاد وظیفه دارند در حدود اختیارات این ستاد، همکاری لازم را با آن داشته باشند. تبصره کمیسیون برنامه‌ریزی، هماهنگی و نظارت بر مبارزه با قاچاق کالا و ارز در استان‌ها به ریاست استاندار و زیر نظر ستاد و حسب مورد با اعضای متناظر ستاد تشکیل می‌شود.

سرمایه‌های داخلی برای ورود کالاهای مصرفی در تشدید عدم تعادل پرداخت‌های خارجی کشور و در نهایت کاهش ارزش پول داخلی مؤثر است.

رواج قاچاق و شبه‌قاچاق موجب کاهش اقتدار دولت می‌شود و سیاست‌های حمایتی و سرمایه‌گذاری دولت را دچار مشکل می‌کند. ادامه این روند موجب گسترش فساد اداری، آسیب‌پذیری امنیتی مرزها، آسیب‌پذیری مردم از ورود کالاهای غیراستاندارد و غیربهداشتی و کاهش اعتماد عمومی و افزایش نارضایتی مردم، تجار و تولیدکنندگان از دولت می‌گردد. همین مسئله گسترش قاچاق را به یکی از مهم‌ترین مشکلات مالی تبدیل می‌کند و اعتبار بین‌المللی کشور را کاهش می‌دهد. آثار اقتصادی قاچاق کالا در مغایرت با اقتصاد مقاومتی در جدول ۳ خلاصه شده است (رک: سیف، ۱۳۸۷).

جدول ۳- آسیب‌های اقتصاد مقاومتی قاچاق کالا

ابعاد اقتصاد مقاومتی	مؤلفه هدف در اقتصاد مقاومتی	آسیب‌های قاچاق کالا
تاب‌آوری	سیاسی تاب‌آوری (مقاوم‌سازی در برابر تحریم)	هدررفت منابع کمیاب ارزی به مصارف غیراولویت‌دار/ کاهش تأثیر تعرفه‌های مؤثر و توان رقابتی محصولات داخلی مشابه خارجی/ اتلاف منابع ارزی/ بی‌اثر یا کم‌اثر کردن سیاست‌های اقتصادی و بازرگانی
	تاب‌آوری اجتماعی (عدالت اقتصادی)	بهره‌مندی ویژه اقتصادی عوامل درگیر در قاچاق از مزیت عدم پرداخت تعرفه و مالیات/ برهم خوردن تعادل اجتماعی و درآمد میان قشرهای جامعه/ افزایش بار مالیاتی بخش رسمی یا افراد خوش‌حساب/ افزایش فاصله طبقاتی
	تاب‌آوری اجتماعی (سلامت اقتصادی)	رواج فعالیت‌های پول‌شویی/ هدایت سرمایه‌های سرگردان به سوی قاچاق کالا/ تضعیف فرهنگ کار/ افزایش آلودگی‌های مالی و اخلاقی در بدنه سیستم اداری/ گسترش روح قانون‌گریزی در کشور/ ایجاد فساد مالی در دستگاه‌های دولتی/ آلوده کردن نیروهای دولتی/ تقویت گروه‌های مافیایی و تضعیف اقتدار دولت/ فرار مالیاتی و پرداخت نکردن حقوق و عوارض گمرکی
	تاب‌آوری اجتماعی (امنیت اقتصادی)	ایجاد اختلال در فضای تولید داخلی/ از دست رفتن فرصت‌های شغلی و درآمدی عوامل اقتصادی داخلی/ عدم امکان ارزیابی و پیش‌بینی دقیق‌تر شرایط اقتصادی و سرمایه‌گذاری/ بی‌ثباتی اقتصادی و اختلال در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی/ افزایش تقاضای ارز در بازار آزاد ارز و تشدید آثار تورمی/ از دست رفتن فرصت‌های شغلی/ عدم تحقق درآمدهای پیش‌بینی‌شده از محل حقوق گمرکی و سود بازرگانی/ کاهش اشتغال/ افزایش میزان بیکاری
	تاب‌آوری اقتصادی (مقاوم‌سازی در برابر بحران‌های اقتصادی)	تشدید آسیب‌ها و ضعف‌های تولید ملی/ تحمیل هزینه‌های سنگین برای مبارزه با قاچاق کشور/ تضعیف حیطة حاکمیت دولت بر مدیریت اقتصادی/ ایجاد اختلال در سیستم اقتصادی/ ایجاد اختلال در عرضه سوخت مناطق مرزی/ انتقال بخشی از این بارانها با قاچاق صادراتی کالاهای مشمول بارانه، به خارج کشور/ کاهش انگیزه برای تجارت قانونی

کارامدی	استفاده کامل و کارآمد از منابع	ایجاد گسست میان عوامل تولید نیروی کار و سرمایه داخلی/ بی اثر شدن سیاست‌های حمایت از صنایع داخلی به ویژه صنایع نوپا/ گسترش فرهنگ تجمل‌گرایی/ مصرف‌گرایی/ ضربه خوردن تولید ملی/ کاهش سودآوری در بخش تولید در داخل
پویایی	تنوع اقتصادی	از دست رفتن انگیزه‌های ابتکار و نوآوری در تولید/ گرایش بی حد نسبت به مصرف تولیدات خارجی/ کاهش تقاضا برای محصولات تولید داخل
	رشد اقتصادی	جلوگیری از رونق تولید ملی/ کاهش انگیزه‌های سرمایه‌گذاری/ تضعیف پویایی توان رقابت تولیدات داخلی/ کاهش میزان اشتغال در اقتصاد رسمی
	نفوذ اقتصادی	واگذاری بازارهای داخلی به رقبای خارجی/ فرار سرمایه با خروج ارز کالای قاچاق صادراتی از کشور

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، قاچاق کالا از ابعاد مختلف کاملاً مغایر اهداف اقتصاد مقاومتی عمل می‌کند و از این جهت مبارزه ناجا با قاچاق کالا اثرگذاری مهمی در پیاده‌سازی و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی دارد و از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

بنیاد تعاون ناجا و اقتصاد مقاومتی

علاوه بر سازمان ناجا، بنیاد تعاون ناجا به عنوان یک واحد خدماتی و اقتصادی وابسته به آن نیرو از جهت انطباق‌پذیری با کارکردهای اقتصاد مقاومتی درخور بررسی است. گستردگی واحدهای تابعه این بنیاد و تنوع کارکردهای آن بررسی انطباق‌پذیری آن با اهداف و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را لازم ساخته است.

بنیاد تعاون ناجا به موجب اساسنامه مدون در ۲۵ ماده و ۱۷ تبصره در ۲۲ دی ۱۳۷۲ به منظور تحقق تدابیر فرماندهی معظم کل قوا مبنی بر ارتقای منزلت اجتماعی و بهبود رفاه و معیشت کارکنان ناجا ایجاد شده است.

اهداف اولیه این بنیاد مطابق اساسنامه آن، تأمین نیازمندی‌های پرسنل کادر ثابت در ابعاد مسکن و وام و نیز پشتیبانی از تعاونی‌های مسکن ناجا از طریق تأمین زمین و تغییر کاربری آن و انجام حمایت‌های حقوقی و قانونی و تولید و عرضه مصالح و محصولات ساختمان‌سازی بیان شده که این موارد مطابق تبصره ۱ ماده مذکور قرار است از طریق فعالیت‌های تجاری و بازرگانی و تأسیس واحدهای تولیدی و عمرانی انجام گیرد. در عمل این بنیاد در سه حوزه اصلی فعالیت دارد که شامل حوزه خدمات حکمت، حوزه خدمات انتظامی و نیز حوزه اقتصادی و سرمایه‌گذاری است. در اینجا هر یک از زمینه‌های مربوط را مرور و انطباق‌پذیری آن با اقتصاد مقاومتی را بررسی می‌کنیم. جدول زیر زمینه‌های حوزه خدمات حکمت را نشان می‌دهد.

۱. خدمات حکمت‌بنیاد تعاون ناجا

هدف کلی: ارتقای سطح معیشت و رفاه کارکنان ناجا و خانواده‌های آنان؛
اهداف عملیاتی: ۱. ارائه خدمات نظام‌مند و پویا در بخش‌های مسکن، سبد کالایی، کالای اقساطی، بیمه، علمی- آموزشی، خدمات رستورانی و اقامتی، سفرهای زیارتی و سیاحتی، خدمات به منازل سازمانی؛ ۲. توسعه کمی و کیفی خدمات.

۲. آثار و پیامدهای مثبت خدمات معیشتی بنیاد

- افزایش رضایتمندی و اعتماد کارکنان به سازمان؛
 - افزایش انگیزه خدمتی بین کارکنان برای حسن انجام مأموریت‌ها؛
 - افزایش علاقه کارکنان به سازمان؛
 - افزایش بهره‌وری سازمانی؛
 - کاهش مشکلات معیشتی و رفاهی برای خانواده کارکنان؛
 - بهبود عملکرد کارکنان و در نتیجه افزایش شاخص‌های نظم و امنیت در کشور.
- نتایج تحلیل انطباق‌پذیری حوزه خدمات حکمت‌بنیاد تعاون ناجا با اقتصاد مقاومتی در وضعیت مطلوب به شرح جدول ۴ است:

جدول ۴- انطباق‌پذیری حوزه خدمات حکمت با اقتصاد مقاومتی در وضعیت مطلوب

مستند بند سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی	کارکردهای اقتصاد مقاومتی در وضعیت مطلوب	زمینه‌های فعالیت خدمات حکمت
بند ۵	سه‌م‌بری عادلانه عوامل	خدمات مسکن ملکی
بند ۴	ارتقای شاخص‌های عدالت اجتماعی	
بند ۱	ارتقای درآمد طبقات کم‌درآمد و متوسط	خدمات اقلام مصرفی
بند ۸	مدیریت مصرف	
بند ۸	اصلاح الگوی مصرف	
بند ۸	ترویج مصرف کالاهای داخلی	
بند ۲۳	کمک به شفاف و روان‌سازی نظام توزیع	
بند ۴	ارتقای شاخص‌های عدالت اجتماعی	خدمات بیمه‌ای
بند ۸	مدیریت مصرف	خدمات اقامتی و رستورانی
بند ۸	اصلاح الگوی مصرف	

بند ۱	توسعه کارآفرینی	خدمات علمی و آموزشی
بند ۱	ارتقای درآمد طبقات کم‌درآمد و متوسط	خدمات پرداخت هزینه بیماران خاص
بند ۸	مدیریت مصرف	خدمات زیارتی و سیاحتی
بند ۸	اصلاح الگوی مصرف	
بند ۳	به‌کارگیری ظرفیت‌ها و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های کشور	
بند ۱	فعال‌سازی کلیه امکانات	تجهیز و خدمات به منازل سازمانی ناجا

۳. خدمات انتظامی بنیاد تعاون ناجا

خدمات انتظامی بنیاد تعاون ناجا شامل سه زمینه خدمات فرهنگی و سینمایی، خدمات دفاتر الکترونیک انتظامی و خدمات راهنمایی و رانندگی است. آثار و پیامدهای مثبت خدمات انتظامی بنیاد شامل موارد زیر است:

- کاهش مراجعه مستقیم و حضوری مردم به مراکز عملیاتی ناجا؛
- افزایش سطح کیفی خدمات انتظامی به مردم از لحاظ سرعت عمل در انجام خدمات، رفع محدودیت‌های زمانی و مکانی دریافت خدمات، منطقی شدن یا کاهش هزینه تمام‌شده خدمات، نظارت و مدیریت و پایش کلیه اقدامات برای برنامه‌های کلان کشور؛
- رشد و توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در جامعه و فرهنگ‌سازی در این زمینه بدان علت که نیروی انتظامی خود به الگوی عملی تبدیل شده است.
- ارتقای سطح اشرافیت امنیتی و انتظامی از طریق ارتقا و توسعه سیستم‌های الکترونیکی امنیتی و انتظامی؛
- افزایش سطح رضایت عمومی مردم از ابعاد امنیتی با نتایجی مانند کاهش ترافیک حاصل از سفرهای شهری و بین‌شهری، تمرکز نداشتن در ارائه خدمات در مجموعه‌های ناجا، پیشگیری از مواجهه مستقیم مردم با عوامل انتظامی در فعالیتهای غیر مأموریتی، افزایش سرعت عمل در پاسخگویی و حل مشکلات مردم؛
- بهبود نظام جذب و استخدام لشکری با کاهش سهم نیروی انسانی حوزه‌های حاکمیتی و امنیتی.

نتایج تحلیل انطباق‌پذیری حوزه خدمات انتظامی بنیاد تعاون ناجا با اقتصاد مقاومتی در وضعیت مطلوب به شرح جدول ۵ است.

جدول ۵ - انطباق‌پذیری حوزه خدمات انتظامی با اقتصاد مقاومتی در وضعیت مطلوب

زمینه‌های فعالیت خدمات انتظامی	کارکردهای اقتصاد مقاومتی در وضعیت مطلوب	مستند بند سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی	
خدمات فرهنگی و سینمایی	جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا	بند ۱۹	
	فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا اقتصاد سالم‌سازی	بند ۱۹	
	تقویت فرهنگ جهادی	بند ۲۰	
خدمات دفاتر الکترونیک انتظامی	فعال‌سازی همه امکانات و منابع	بند ۱	
	افزایش سهم تولید محصولات و خدمات دانش‌بنیان	بند ۲	
	اصلاح الگوی مصرف	بند ۸	
	توسعه کارآفرینی	بند ۱	
	صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی	بند ۱۶	
	رشد بهره‌وری	بند ۳	
	کاهش شدت انرژی	بند ۴	
	خدمات راهنمایی و رانندگی	صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی	بند ۱۶
		رشد بهره‌وری	بند ۳
		کاهش شدت انرژی	بند ۸

۴. فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری بنیان تعاون ناجا

بنیاد تعاون ناجا در شرایط حاضر در حوزه‌های متنوع زیادی درگیر فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری است. از آنجا که در این نوشتار به دنبال رصد فعالیت‌های اقتصاد مقاومتی این بنیاد هستیم، در نگاهی کلی سه زمینه مهم‌تر (به اعتقاد نویسنده) از منظر اقتصاد مقاومتی را انتخاب می‌کنیم و به سایر حوزه‌ها نمی‌پردازیم. روشن است که در حوزه‌های باقی‌مانده نیز احتمالاً زمینه‌های اقتصاد مقاومتی وجود دارد که نیازمند دقت خاص خود است؛ ولی در این نوشتار فرصت پرداختن به همه آنها وجود ندارد. سه حوزه انتخاب‌شده شامل بانک قوامین، گروه فناوری اطلاعات و ارتباطات و گروه عمران و مسکن است. همان‌طور که گفته شد، دلیل انتخاب این سه حوزه ارتباط نزدیک‌تر زمینه‌های فعالیت آنها با اساسنامه بنیاد از یک سو و با اقتصاد مقاومتی از سوی دیگر است.

۵. بانک قوامین

نظام بانکداری در هر کشور از مهم‌ترین بنیان‌های اقتصادی آن کشور محسوب می‌شود؛ بدین علت می‌توان بیان کرد که بانکداری مقاومتی نیز یکی از زیرساخت‌های مورد نیاز برای ایجاد اقتصاد مقاومتی در کشور است. سازوکار کاربردی بانکداری مقاومتی را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد: بخش اول مربوط به ساختار داخلی بانک است؛ به عبارتی بانک‌ها با ایجاد تغییرات ساختار داخلی خود می‌توانند در راستای مقاوم‌سازی بنیان‌های اقتصادی گام بردارند. اما بخش دوم به فعالیت‌هایی مربوط می‌شود که بانک باید در امور مقاوم‌سازی اقتصاد در خارج از ساختار خود انجام دهد؛ مثلاً ارائه تسهیلات در راستای حمایت از تولیدات داخلی نمونه‌ای از این فعالیت‌های نوع دوم است (سیف و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱۹).

بانک قوامین که فعالیت خود را با نام صندوق قرض‌الحسنه نیروی انتظامی و با هدف تأمین توان مالی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران آغاز کرد در ۲۰ شهریور ۱۳۷۹ به مؤسسه پس‌انداز و قرض‌الحسنه قوامین و در نهایت با مجوز شماره ۱۵۰۰۵۹/۹۱ در شهریور ۱۳۹۱ صادره از سوی بانک مرکزی، به نام بانک قوامین تغییر نام یافت. در سال ۱۳۹۱ بانک قوامین به عنوان هشتمین بانک فرابورس وارد عرصه شد.

افتتاح انواع حساب‌های کوتاه‌مدت نظیر حساب زرین، حساب قوامین کارت (کارت الکترونیکی)، حساب قرض‌الحسنه جاری (دسته چک بانکی)، حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز و همچنین حساب‌های بلندمدت یک‌ساله تا پنج‌ساله از عمده‌ترین خدماتی است که در خصوص افتتاح حساب به مشتریان عرضه می‌شود. اگرچه عملکرد کنونی بانک قوامین به‌ویژه از منظر اقتصاد مقاومتی می‌تواند نقدهایی را متوجه وضعیت فعلی این بانک کند، اما در اینجا از وضعیت مطلوب بانک مذکور در راستای انطباق با بانکداری مقاومتی بحث خواهد شد.

بانکداری مقاومتی عبارت است از تمرکز بر گفتمان‌سازی حرفه‌ای، طراحی و استقرار الگوی بانکداری مقاومتی به منظور ایفای نقش در اجرای شایسته سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی که توان رقابت در فضای بانکداری بین‌المللی را علاوه بر توانایی پاسخگویی به نیازهای داخلی اقتصاد داشته باشد (ابراهیمی و سیف: ۱۳۹۴: ۳۳).

در وضعیتی مطلوب، بانک قوامین می‌تواند در راستای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی از طریق تجهیز و تخصیص منابع بانکی اقدامات مهمی انجام دهد. این اقدامات در جدول زیر احصا شده است. نکته مهم در اینجا آن است که بانک قوامین به عنوان یک بانک در مجموعه نظام بانکی، منابع محدودی دارد و همه موارد ذکر شده را نمی‌تواند هم‌زمان تحت پوشش قرار

دهد؛ اما متناسب با راهبردهای اساسی بانک، برخی از این زمینه‌ها را می‌تواند انتخاب کند و به تحقق برخی از اهداف اقتصاد مقاومتی یاری رساند. نتایج انطباق‌پذیری حوزه بانک قوامین با اقتصاد مقاومتی در وضعیت مطلوب به شرح جدول ۶ است.

جدول ۶ - نتایج انطباق‌پذیری اقدامات بانکی بانک قوامین در وضعیت مطلوب با اقتصاد مقاومتی

ابعاد اقتصاد مقاومتی	شرح مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی	اقدامات بانکی اقتصاد مقاومتی بانک قوامین در وضعیت مطلوب
کارآمدی	استفاده کامل و کارآمد از منابع	تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به احداث و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط مجاز غیردولتی/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به تعاونی‌ها (با اولویت تعاونی‌های تولیدی) و شرکت‌های سهامی عام فراگیر/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های صرفه‌جویی انرژی/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به فعال‌سازی ظرفیت‌های راکد دارای توجیه اقتصادی در مناطق کشور/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به اصلاح الگوی مصرف نهاده‌ها در کشاورزی و صنعت/ ایجاد و توسعه نهاده‌ها و ابزارهای نوین تأمین مالی در بازارهای پول و سرمایه/ ایجاد سازوکار لازم برای استقرار نظام جامع مدیریت ریسک و تقویت کنترل‌های داخلی/ اعطای تسهیلات به بخش‌های صادراتی با نرخ‌های ترجیحی/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به توسعه صادراتی مناطق آزاد/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های تکمیل زنجیره ارزش در صنعت نفت و گاز/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های دولت الکترونیک
تاب‌آوری	تاب‌آوری اقتصادی: مقاوم‌سازی در برابر تکانه‌های ناشی از بحران	تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به مصرف کالاهای داخلی/ تقویت اعتبارسنجی مشتریان و نظارت/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های صادرات فرآورده‌های نفتی/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به ذخیره‌سازی راهبردی نفت و گاز
	تاب‌آوری اجتماعی: ایجاد شرایط عدالت اقتصادی، سلامت اقتصادی و امنیت اقتصادی	تسهیلات خرد ارزان‌قیمت و قرض‌الحسنه با اولویت قشرهای کم‌درآمد و متوسط جامعه/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به تکمیل زنجیره ارزش در زمینه‌های دارای توجیه اقتصادی تولیدی و خدماتی/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به تقویت کمی و کیفی تولید و زنجیره تأمین نهاده‌های کشاورزی و مواد غذایی اساسی/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به احداث و توسعه ظرفیت ذخیره‌سازی راهبردی (سردخانه، انبار، سیلو)، تقویت نظارت و کنترل‌های داخلی- بانکی/ ایجاد سازوکار لازم برای اجرای نظام بانکداری متمرکز/ تلاش در راستای گفتمان‌سازی فرهنگ جهادی/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های تسهیل نظام توزیع/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های استانداردسازی محصولات داخلی/ تلاش در راستای استانداردسازی خدمات بانکی
	تاب‌آوری سیاسی: مقاوم‌سازی در برابر تکانه‌های ناشی از تحریم اقتصادی	تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به تولید داخلی نهاده‌های تولید/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به تولید داخلی کالاهای اساسی و استراتژیک/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به تقویت کمی و کیفی تولید و زنجیره تأمین دارو و خدمات درمانی/ اعطای تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های خودکفایی و خودتکایی/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به تجارت در زمینه‌های موجود با کشورهای همسایه در منطقه/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به ذخیره‌سازی راهبردی نفت و گاز/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به تولید نفت و گاز در میدان‌های مشترک / تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های مقابله با تحریم

پویایی	تنوع اقتصادی، رشد اقتصادی و نفوذ اقتصادی	تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به کارآفرینان/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به جذب دانش فنی و انتقال فناوری به داخل کشور/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های تولیدی مبتنی بر مزیت نسبی مناطق کشور/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های کاهش هزینه بنگاه/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به تحقیق و توسعه و طرح‌های ارتقای فناوری و نوسازی ماشین‌آلات و تجهیزات/ ایجاد سازوکار لازم برای جذب منابع ارزی ایرانیان خارج از کشور/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به صادرات خدمات فنی و مهندسی/ حمایت بانکی از سرمایه‌گذاری مشترک چندجانبه در کشورهای خارجی/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به جذب فناوری پیشرفته در مناطق آزاد/ تسهیلات، تعهدات و خدمات بانکی به طرح‌های صادرات نفت و گاز بخش خصوصی
--------	--	--

۶. گروه فناوری اطلاعات و ارتباطات

این گروه به عنوان بازوی اجرایی نیروی انتظامی در زمینه ارائه خدمات پلیس الکترونیک به مردم فعالیت می‌کند. از مهم‌ترین شاخه‌های کاری گروه، مدیریت و پشتیبانی دفاتر خدمات الکترونیک انتظامی، ایجاد و توسعه نرم‌افزارهای مورد نیاز ناجا، تولید انواع کارت‌های هوشمند، تولید انواع لوح فشرده، کارت سوخت و همچنین عرضه و نصب GPS در راستای هوشمندسازی سیستم‌های حمل و نقل شهری و برون‌شهری است.

چشم‌انداز این گروه به شرح زیر تدوین شده است: ۱. مجموعه‌ای از شرکت‌های پیشرو، متعهد، متخصص، آینده‌نگر و چابک؛ ۲. دارای نیروی انسانی زبده؛ ۳. استفاده‌کننده از تمامی ظرفیت‌ها، توانمندی‌ها و فناوری‌های نوین؛ ۴. دارای بالاترین استانداردهای روز ملی، منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای؛ ۵. دارای جایگاه برتر کشور در ارائه خدمات و تولید محصولات در حوزه‌های مختلف.

نتایج انطباق‌پذیری اهداف و وظایف گروه فناوری اطلاعات و ارتباطات با اقتصاد مقاومتی را به شرح جدول ۷ می‌توان مشخص کرد:

جدول ۷- کارکردها و زمینه‌های اقتصاد مقاومتی گروه فناوری اطلاعات بنیاد تعاون ناجا در وضعیت مطلوب

بند سیاست‌های مستند کلی اقتصاد مقاومتی	زمینه‌های فعالیت گروه فناوری اطلاعات	کارکردهای اقتصاد مقاومتی گروه فناوری اطلاعات در وضعیت مطلوب
بند ۱	تسهیل مشارکت و همکاری‌های جمعی	افزایش مشارکت مردم در ایجاد امنیت
بند ۲	خدمات دانش‌بنیان	توسعه امن کاربری فناوری اطلاعات کشور شناخت تکنولوژی و اثربخشی آن در ایجاد پلیس آینده

بند ۳	رشد بهره‌وری	تسهیل در انجام مأموریت فناوری اطلاعات و ارتباطات ناجا
		افزایش توان مأموریتی ناجا با کاهش تصدی‌گری در بخش خدمات
بند ۱۶	صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی	دستیابی به پلیس الکترونیک به عنوان بخشی از دولت الکترونیک
	حذف دستگاه‌های غیرضروری	ایجاد رضایتمندی در پاسخگویی به تعهدات گسترده پلیس به مردم
بند ۱۹	سالم‌سازی اقتصاد	توسعه امنیت فضای مجازی و کمک به تحقق پلیس فتا
	جلوگیری از زمینه‌های فسادزا	توسعه انضباط، امنیت اجتماعی و پیگیری جرایم در مأموریت‌های پلیس

۷. گروه عمران و مسکن

گروه عمران و مسکن بنیاد تعاون ناجا با رویکرد ساماندهی و هم‌افزایی فعالیت‌های عمرانی ساختمانی بنیاد تشکیل شده و در رشته‌های مسکونی (به انضمام منازل سازمانی ناجا)، تجاری-اداری، فرهنگی- مذهبی، راه و باند، نهضت عمرانی، اقامتی و جهانگردی، پیمانکاری و خدمات فنی مشغول فعالیت است. با توجه به اهداف و وظایف گروه عمران و مسکن بنیاد تعاون ناجا، کارکردهای اقتصاد مقاومتی آن را در شرایط مطلوب به شرح جدول ۸ می‌توان مشخص کرد:

جدول ۸ - کارکردها و زمینه‌های اقتصاد مقاومتی گروه عمران و مسکن بنیاد تعاون ناجا در وضعیت مطلوب

مستند بند سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی	زمینه‌های فعالیت گروه عمران و مسکن	کارکردهای اقتصاد مقاومتی گروه عمران و مسکن در وضعیت مطلوب
بند ۱	افزایش درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط	ساماندهی روند تأمین مسکن کارکنان واجد شرایط ناجا با رویکرد استفاده از منابع ناجا، خارج از ناجا و استفاده از خدمات دولتی مانند مسکن مهر و غیره
بند ۴	محرومیت‌زدایی و افزایش عدالت اجتماعی	ساخت و تحویل مسکن ارزان‌قیمت با رویکرد صنعتی‌سازی
بند ۱ بند ۲-۳ بند ۲۴	افزایش درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط / تقویت رقابت‌پذیری / توسعه استاندارد محصولات داخلی	ساماندهی منابع حاصل از پروژه‌های سرمایه‌گذاری و تجاری در راستای کاهش قیمت پروژه‌های مسکونی کارکنان ناجا
بند ۳	تقویت رقابت‌پذیری	ساماندهی منابع حاصل از پروژه‌های سرمایه‌گذاری و تجاری در راستای کاهش قیمت پروژه‌های مسکونی کارکنان ناجا
بند ۳	فعال‌سازی ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مناطق	طراحی و احداث پروژه‌های رفاهی- تفریحی در استان‌ها
بند ۹	تقویت بخش واقعی اقتصاد	برنامه‌ریزی، طراحی و اجرای پروژه‌های عمرانی در سطح کشور در راستای سیاست‌های تأمین منابع و کمک به سیستم دولتی در قالب پیمانکاری کلان (مانند پروژه‌های راه و باند، منابع آب، ابنیه و ...)
بند ۳	تقویت عوامل تولید	بازسازی و نوسازی ساختمان‌های فرسوده ناجا (کلانتری‌ها و...) در قالب نهضت عمرانی (کمک به بنیه دفاعی ناجا)
بند ۶	تولید داخلی نهاده‌ها	طراحی و ساخت خانه‌های سازمانی مورد نیاز ناجا

جمع‌بندی نقش ناجا در اقتصاد مقاومتی

پس از بررسی تفصیلی کارکردهای اقتصاد مقاومتی ناجا و بنیاد تعاون ناجا، نیازمند تجمیع راهبردی برای نشان دادن زمینه‌های اصلی و اساسی نقش‌آفرینی ناجا و بنیاد تعاون ناجا در اقتصاد مقاومتی هستیم. این تجمیع راهبردی با عنایت به ماهیت وجودی ناجا و بنیاد تعاون آن و نیز قابلیت‌های فعلی آنها از منظر این مقاله انجام شده و در نمودارهای بعدی به تصویر درآمده است. مطابق یافته‌های این تحقیق در یک نگاه، نقش ناجا در اقتصاد مقاومتی را می‌توان شامل نقش‌های درون‌سازمانی و نقش مأموریتی تعریف کرد که در نقش درون‌سازمانی با توجه به اینکه ناجا یک سازمان عمومی دولتی است، در چهار حوزه اصلی اقتصاد مقاومتی شامل اصلاح الگوی مصرف، رشد بهره‌وری، دانش بنیاد و توسعه سرمایه انسانی می‌تواند ایفای نقش کند. نقش مأموریتی ناجا در دو حوزه برقراری نظم و امنیت و کنترل مخاطرات و نیز خدمات برون‌سازمانی خلاصه می‌شود. در مورد اول، ناجا به تأمین امنیت اجتماعی، امنیت داخلی و امنیت مرزی اشتغال دارد و در مورد دوم خدمات اجتماعی، خدمات عمومی و خدمات بین‌الملل ارائه می‌دهد. تنوع کارکردهای اقتصاد مقاومتی ناجا در تجمیع راهبردی در موارد اخیر شامل توسعه کارآفرینی، فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی، سلامت اقتصادی و فسادزدایی، تقویت رقابت‌پذیری و تقویت تولید ملی است. نقش‌های متنوع سازمان ناجا در تحقق سیاست‌ها و اهداف اقتصاد مقاومتی در نمودار ۲ نشان داده شده است.

نمودار ۲ - نقش سازمان ناجا در تحقق سیاست‌ها و اهداف اقتصاد مقاومتی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همچنین در تجمیع راهبردی نقش بنیاد تعاون ناجا در سه زمینه خدمات حکمت، خدمات انتظامی و فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری شامل کمک به تأمین عدالت اجتماعی و اصلاح الگوی مصرف در خدمات حکمت، اقتصاد دانش‌بنیان، رشد بهره‌وری و صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی در خدمات انتظامی و نیز چهار زمینه توسعه کارآفرینی، مزیت‌سازی رقابتی، کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد ملی و تقویت بخش واقعی اقتصاد ملی در فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری می‌تواند کارکرد مطلوب اقتصاد مقاومتی داشته باشد. این موارد در نمودار ۳ نشان داده شده است.

نمودار ۳- نقش بنیاد تعاون ناجا در تحقق سیاست‌ها و اهداف اقتصاد مقاومتی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری

رفاه و امنیت دو خواسته اولیه و مهم هر جامعه انسانی است که به‌روزی و سعادت انسان‌ها در گرو تأمین هم‌زمان سطح قابل قبولی از هر دو آنهاست. اقتصاد مقاومتی به عنوان یک نگرش راهبردی، کارامدی سازمان‌های تولیدکننده امنیت را در استفاده از منابعی که اقتصاد در اختیار آنها قرار داده است از یک سو و نقش آنها را در ایجاد زمینه برای اجرای سیاست‌ها و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی از سوی دیگر مورد کنکاش قرار می‌دهد. در این راستا زمینه‌یابی و انطباق‌سنجی کارکردهای ناجا، به عنوان یک سازمان عمومی ایجادکننده نظم و امنیت، با اقتصاد مقاومتی از اهمیت مضاعفی برخوردار است.

اقتصاد مقاومتی در پی ایجاد شرایط کارامدی اقتصادی، تاب‌آوری (اقتصادی، اجتماعی و سیاسی) و پویایی اقتصادی هم‌زمان است. با این نگاه محورشناسی، نقش نیروی انتظامی در اقتصاد مقاومتی مورد کنکاش قرار گرفت و مشخص شد وظایف و مأموریت‌های ناجا

در مؤلفه‌های مهمی مانند کمک به ایجاد مساعدت اقتصادی از قبیل سلامت اقتصادی، امنیت اقتصادی، عدالت اقتصادی، فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی، تقویت تولید ملی، توسعه استاندارد، تقویت نظام مالی و توسعه کارآفرینی نقش آفرین است که ابعاد سه‌گانه کارآمدی، تاب‌آوری و پویایی اقتصاد مقاومتی را پوشش می‌دهد. از میان همه وظایف ناجا مقابله با قاچاق از برجستگی ویژه‌ای در پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی برخوردار است و همان‌طور که در مقاله نشان داده شد، علت آن است که قاچاق کالا از ابعاد مختلفی در تقابل با اقتصاد مقاومتی قرار دارد و کشور ما نیز به میزان گسترده‌ای با این پدیده شوم و خطرآفرین دست به‌گریبان است. در کنار ناجا، بنیاد تعاون ناجا نیز در این مقاله مورد بررسی قرار گرفت. سه زمینه مهم آن شامل خدمات حکمت با هدف ارتقای سطح معیشت و رفاه کارکنان ناجا و خانواده‌های آنان، خدمات انتظامی و نیز فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری، از جهت انطباق‌پذیری با اقتصاد مقاومتی مورد کنکاش قرار گرفت. نتایج بررسی نشان داد که در وضعیت مطلوب خدمات حکمت و نیز خدمات انتظامی بندهای مختلفی از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی می‌تواند مصداق داشته باشد. در بخش فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری، با توجه به زمینه‌های متنوع فعالیت این بنیاد، در شرایط کنونی سه زمینه که بیشتر مرتبط با اقتصاد مقاومتی بوده و هم‌راستایی بیشتری با وظایف ذاتی بنیاد تعاون ناجا دارند، یعنی فعالیت بانکی (بانک قوامین)، فعالیت گروه اطلاعات و ارتباطات و فعالیت گروه عمران و مسکن مورد بررسی قرار گرفت و نتایج انطباق‌پذیری این فعالیت‌ها در شرایط مطلوب (و نه لزوماً شرایط موجود) به اختصار نشان داده شد.

در پایان براساس نتایج حاصل از بررسی‌های انجام‌شده، مدل‌های مفهومی نقش ناجا و نقش بنیاد تعاون ناجا در اقتصاد مقاومتی ترسیم شد. مطابق نتایج مدل مفهومی، نقش ناجا در اقتصاد مقاومتی شامل نقش‌های درون‌سازمانی (مشمتمل بر اصلاح الگوی مصرف، رشد بهره‌وری، دانش‌بنیانی و توسعه سرمایه انسانی)، خدمات برون‌سازمانی (مشمتمل بر توسعه کارآفرینی، فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی، سلامت اقتصادی و فسادزدایی) و نیز نقش ناجا در برقراری نظم و امنیت و کنترل مخاطرات (مشمتمل بر توسعه کارآفرینی، فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی، سلامت اقتصادی و فسادزدایی، تقویت رقابت‌پذیری و تقویت تولید ملی) است. در مدل مفهومی، نقش بنیاد تعاون ناجا راهبردهای اساسی شامل راهبردهای خدمات حکمت‌کارت (مشمتمل بر اصلاح الگوی مصرف و عدالت اجتماعی)، راهبردهای خدمات انتظامی (مشمتمل

بر اقتصاد دانش‌بنیان، رشد بهره‌وری و صرفه‌جویی عمومی) و نیز راهبردهای اقتصادی و سرمایه‌گذاری (مشمول بر توسعه کارآفرینی، مزیت‌سازی رقابتی، کاهش آسیب‌پذیری و تقویت بخش واقعی اقتصاد) است.

نتیجه کلی آن است که در شرایط مطلوب، ناجا از یک سو به عنوان یک سازمان عمومی با تصحیح جهت‌گیری‌ها و اصلاح مدیریت داخلی خود می‌تواند به تحقق اقتصاد مقاومتی درون سازمان ناجا کمک کند و از سوی دیگر با اجرای بهتر مأموریت‌ها و وظایف ذاتی خود و نیز از طریق هم‌راستاسازی فعالیت بنیاد تعاون ناجا با اهداف و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به تحقق بهتر این اهداف و سیاست‌ها مدد رساند. نکته مهم اینکه چنانچه ناجا در زمینه‌های بیان‌شده نتواند قابلیت لازم را در خود ایجاد کند، عملکرد اقتصاد مقاومتی سایر دستگاه‌ها و وزارتخانه‌های دولتی نیز اثربخشی لازم و بایسته را نداشته و در مواردی مانند قاچاق کالا تلاش آنها به کلی خنثی خواهد شد.

نمودار ۴- جمع‌بندی کارکردهای اقتصاد مقاومتی ناجا و بنیاد تعاون ناجا در وضعیت مطلوب

منابع فارسی

- ابراهیمی، آیت‌الله و اله مراد سیف (۱۳۹۴)، «مفهوم‌شناسی و زمینه‌یابی بانکداری مقاومتی در اقتصاد ایران»،

اقتصادی، چاپ اول، پاییز.

- سامانه قوانین و مقررات کل کشور در تارنمای مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به

آدرس:

[cd_law/content/fa/ir.majlis.rc//.http](http://cd_law/content/fa/ir.majlis.rc/)

- سیف، اله مراد (۱۳۸۷)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات «قاچاق کالا

در ایران»،

- سیف، اله مراد (۱۳۹۳)، «نقشه راه پیاده‌سازی سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی»، دانشگاه

عالی دفاع ملی».

- سیف، اله مراد (۱۳۹۵)، دانشگاه عالی دفاع ملی، «اقتصاد مقاومتی: ضرورت‌ها، نقشه راه و

زمینه‌های اجرا».

- سیف، اله مراد، مجتبی راعی دهقی و بهنام مرشدی (۱۳۹۴)، اقتصاد مقاومتی و بانکداری

مقاومتی: مفاهیم، دانشگاه عالی دفاع ملی.

فصلنامه روند سال بیست و دوم، شماره ۷۱ پاییز ۱۳۹۴.

- قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲، تهران: چتر دانش.